

Kapacity vládnutí: svět, EU, ČR

Přednáška v rámci programu
Europeum

Praha, 2.12. 2005

Martin Potůček

<http://martinpotucek.cz>

www.uni-konstanz.de/potucek/

Témata:

- Kapacity vládnutí v soudobém světě
- Potřeba vize pro český stát
- Problémy strategického řízení země
- Jak pracuje CESES UK FSV

Kapacity vládnutí v soudobém světě

Vymezení problému: nedostatečná kapacita vládnutí (insufficient capacity of governance). Lidstvo neumí spravovat svoje vlastní záležitosti – rozpoutalo takovou dynamiku nekontrolovaných civilizačních změn, že za ní zavedené způsoby vlády dost beznadějně zaostávají. To vytváří nebezpečné „kapsy“ konfliktů a tenzí a živí potenciály destrukce a zkázy.

Má tento problém řešení? Obecné řešení není známo – a těžko předpokládat, že kdy známo bude. Určující bude právě rychlost proměn, která povede k tomu, že každá změna regulace bude v okamžiku svého zavedení nejspíš už zastaralá. Míříme na neustále se pohybující cíl. Není zaručeno, že nedojde ke katastrofě; jazýčkem na vahách mohou být právě dostačující nebo naopak nedostatečné capacity vládnutí.

Neuralgické body a možnosti jejich řešení I

- **Disproporce mezi globální regulační silou trhu a absencí globální úrovně správy;** cestu vpřed ukazují organické integrační tendence v Evropě, představované především Evropskou unií, a podobné snahy na úrovni světových organizací a summitů.
- **Nedostatečná koordinace mezi globální, národní, regionální a místní úrovní správy;** pomoci mohou sítě podpořené moderními informačními technologiemi a podpora nových režimů správy, založených na sdílení odpovědnosti.

Neuralgické body a možnosti jejich léčení II

- **Nedostatečná koordinace mezi jednotlivými resorty;** při řešení průřezových problémů bude nutno uplatňovat metody cílového programování, horizontální a maticové řídicí struktury.
- **Diferenciace životních podmínek a stylů s sebou nese destrukci organických forem sociální soudržnosti;** liberalizace trhu vede k oslabování institucionálních forem udržování podmínek sociální soudržnosti – státu veřejných sociálních služeb. Jediným (leč spíše ústupovým) způsobem odolávání těmto tlakům je rychlé přizpůsobování se neformální pomoci, institucí občanského sektoru a státu veřejných sociálních služeb měnícím se poměrům.

Neuralgické body a možnosti jejich řešení III

- Přes vznešená hesla o šetrnosti k životnímu prostředí a sledování kritéria udržitelnosti rozvoje se více než ohledy na ostatní formy života a osudy příštích generací prosazují úzké a krátkodobé zájmy jedinců a korporací na maximalizaci zisku. Přivodit obrát v dlouhodobé perspektivě může jen striktní regulace prosazující veřejné zájmy a uvědomělá skromnost jako životní styl.

Neodpovědnost politické reprezentace a neodpovědnost občanů ve vztahu k veřejným záležitostem se navzájem posilují. Cesty k přetnutí této negativní vazby tkví ve vzdělávání a ve zrovnoprávnění forem a rámců participativní demokracie a přímé demokracie s tradičně rozvinutější (ale nedostačující) demokracií zastupitelskou.

Potřeba vize pro český stát

Vize pro určité národní či státní společenství je v demokratické diskusi kultivovaná představa o jeho vývojových ohroženích, rozvojových příležitostech a zároveň o způsobech, které mohou vést k minimalizaci zjištěných ohrožení a k maximalizaci využití identifikovaných příležitostí v rámci široce sdílených hodnot.

Jsou vize potřebné?

Hlasy PRO

KYBERNETIKA

znaky intelligence:

- předvídání
 - formulace cílů
 - hledání optimálních způsobů jejich realizace
- **optimální reakce** na
- možná existenční rizika
 - využití nabízejících se rozvojových příležitostí
- **zvýšení šance** na zajištění co nejpríznivějších podmínek **přežití** jedinců i lidských společenství.

Hlasy PROTI

NEOLIBERÁLOVÉ

narušení přirozeného soupeření:

- sociální inženýrství
 - snaha **vnutit** svobodné společnosti něco, co **přesahuje** přirozený chod věcí
- **soupeření** různých dílčích zájmů v určitém institucionálním rámci je **narušeno**

Předpoklady vzniku a uplatnění vizí

- **vůle politické elity** (ta nemusí být vždy identická s elitou mocenskou);
- **příhodná institucionální platforma** (zde je předpokladem, aby se její těžiště nalézalo ve veřejném sektoru, i když může přesahovat do občanského i soukromého sektoru);
- **angažovanost občanské a odborné veřejnosti;**
- **dosažení široké shody nejdůležitějších aktérů**, účastnících se její kultivace, o zásadní orientaci země.

Institucionální předpoklady tvorby vizí dle prof. Drora

- **profesionální poradní útvary**, pomáhající politikům a vysokým správním úředníkům ve strategickém rozhodování;
- **centra pro analýzu a tvorbu politik** na národní a mezinárodní úrovni;
- nedílnou součástí posuzování hlavních politických rozhodnutí je **odhad globálních důsledků politik**
- ustavení "**Fór pro etická rozhodnutí**", formulujících stanoviska k eticky relevantním politickým rozhodnutím.

Problémy strategického řízení země

Strategické řízení předpokládá:

- celostní poznání příčin, trendů a možných budoucností vývoje země
- jasné vymezení cílů a priorit
- zvládnutí procedur, nástrojů a dostupných zdrojů při promítnutí cílů a priorit do praktické politiky

Situace České republiky

- Země trpí nerovnováhou mezi rychlou globalizací ekonomiky a zaostávající globalizací správy
- Je zatěžována nezvládnutými důsledky transformace (zdrojová omezení)
- Stojí tváří v tvář bezprecedentnímu úkolu svého plného funkčního uplatnění v EU
- Musí reformovat svoji veřejnou správu za pochodu

Předpoklady optimálních strategických voleb

- systematické poznávání možných budoucností opřené o zevrubné analýzy (dostatečná výzkumná báze)
- trvalá veřejná diskuse o cílech a prioritách
- kultivace vědomí rozhodovatelů – především politiků a úředníků centrální státní správy: úloha **Institutu státní správy** a dalších vzdělávacích institucí a programů
- začlenění nástrojů strategického řízení do systému správy země

Problémy horizontální koordinace

- Poradní orgány vlády s průřezovou působností (bývalá Rada pro sociální a ekonomickou strategii, Rada vlády pro udržitelný rozvoj, Rada pro rozvoj lidských zdrojů...)
- Specifické metodiky (metoda gender mainstreaming, metodika otevřené koordinace EU v boji proti sociálnímu vyloučení a v realizaci strategie plné zaměstnanosti)
- Příprava a realizace politik s průřezovou působností (např. politika podpory zdraví)
- Naléhavý aktuální úkol: koordinace přípravy na plné začlenění ČR do EU
- Úřad vlády jako svodný, koordinační a koncepční útvar vlády

Inspirace z jiných zemí

Provázanost krátko-, středně- a dlouhodobých úloh v činnosti ústřední státní správy

- Všechny současné vlády světa jsou vystaveny aktuálním tlakům, které přehluší ty dlouhodobé
- Mnoho vlád selhalo, když nebyly dostatečně předvídativé a vycházely z předpokladu, že okolí zůstane stabilní a trendy lineární
- Dobrá vláda operuje současně v krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé perspektivě. Příklady: **Velká Británie, Finsko, částečně Polsko**

Strategické řízení ve Velké Británii

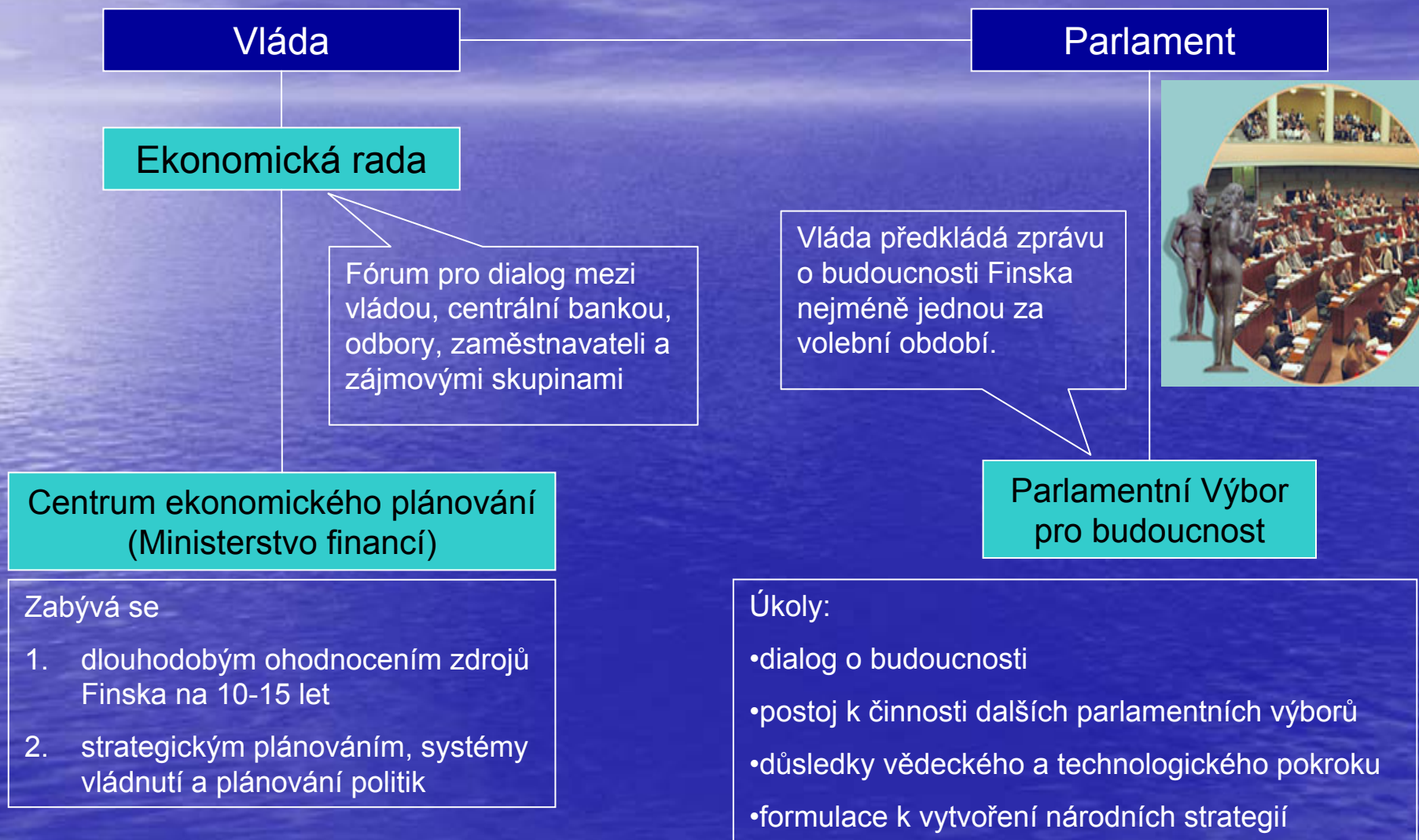
www.strategy.gov.uk

Britské strategické řízení v praxi

Zprávy strategického odboru měly praktický dopad a většina závěrů byla uskutečněna.

- Celonárodní strategie pro e-Government
- Změněný přístup k migraci
- Rozšíření podpory obnovitelných zdrojů energie
- Strategie rozvoje pracovních sil
- Zemědělská politika s důrazem na environmentální management
- Zveřejnění Strategického auditu země

Strategické řízení ve Finsku

Finské strategické řízení v praxi

- První bílá zpráva o budoucnosti národa (1993)
- Druhá bílá zpráva
 - Finsko a budoucnost Evropy (1996)
 - Aktivní a zodpovědné Finsko (1997)
- Třetí bílá zpráva: Finsko 2015 – Vyvážený rozvoj (2001)

Strategické řízení v Polsku

Vládní centrum strategických studií

- postavení ministerstva
- dlouhodobé strategické plánování
- soulad krátkodobých a střednědobých plánů
- předvídání sociálního a ekonomického rozvoje
- řízení exploatace zdrojů země ...

www.kprm.gov.pl

Výbor pro zemské prostorové hospodářství

- při předsednictvu Akademie věd
- průřezové problémy
- regionální politika Polska a EU

Komise Polsko 2025

- při Akademii věd
- dlouhodobé vize

Rada pro hospodářskou strategii

- poradní orgán (odborníci + zástupci ministerstev)
- prognózy krátkodobé i dlouhodobé
- strategie vládní sociální a ekonomické politiky
- příprava modelů změn institucionální struktury

Rada pro sociální a ekonomickou strategii

- expertní jednotka vlády (členové Akademie věd + profesori univerzit)
- podřízena předsedovi vlády v rámci Úřadu vlády
- střednědobý časový horizont, průřezové problémy rezortní i územní

Veřejná politika a správa
v globálním kontextu

Podoby strategického řízení

Vládní instituce

Anglie

Finsko

Nizozemí

Norsko

Irsko

Zákonem zřízené instituce

Francie

Generální úřad pro plánování

Japonsko

*Úřad pro ekonomické
plánování*

Polsko

*Vládní centrum strategických
studií*

Belgie

Federální plánovací úřad

ČR ?

Veřejná politika a správa
v globálním kontextu

Jak pracuje CESES UK FSV

Pracoviště vytváří a systematicky rozvíjí poznatkovou a metodickou základnu pro strategické řízení

Funkce CESES jako partnera vlády, jejích poradních orgánů a ministerstev:

- Formulace vizí a strategií
- Podpora veřejného dialogu o strategických volbách pro ČR
- Metodická a konzultační pomoc při tvorbě a realizaci politik a dalších strategických nástrojů průřezové povahy

Analogické funkce jiných analytických a prognostických pracovišť ve vztahu k jednotlivým ministerstvům: možnost jejich financování z rozpočtu výzkumu a vývoje pro potřeby státní správy

Charakteristiky práce CESES

- **Participativnost** a pluralitní způsob přípravy.
- **Orientace na problémy** a tudíž i **selektivnost**.
Identifikace dominantních problémů země a možných cest jejich řešení, vycházející z poznání **celostního kontextu** rozvoje společnosti.
- **Alternativnost** v hodnotových důrazech i ve způsobech výkladu skutečnosti, **zároveň** ale snaha hledat **společného jmenovatele** všude tam, kde je to možné - především v identifikaci aktuálních a možných budoucích problémů, jimž Česká republika čelí, a v hledání cest, jak jim čelit či předcházet s využitím disponibilních zdrojů.
- **Srozumitelnost a podnětnost**.
- **Aktivizace veřejnosti** při poznávání situace a problémů země i při jejich řešení.
- **Trvalé úsilí** – proud neustále aktualizovaných a doplňovaných pohledů na možné a žádoucí budoucnosti.

Kontakt

Centrum pro sociální a ekonomické strategie UK FSV

Celetná 20

116 36 Praha 1

telefon: 224491493

fax: 224227950

ceses@mbox.fsv.cuni.cz

<http://ceses.cuni.cz>